

CZYM JEST KOMENTARZ LITURGICZNY?

Komentarz liturgiczny jest częścią katechezy liturgicznej podawaną w formie krótkich wskazówek, wyjaśnień, pouczeń w bezpośrednim związku z liturgią.

Nie musi on być wykorzystywany podczas każdej celebracji. Powinien być stosowany tylko wówczas, gdy jest rzeczywiście niezbędny, na przykład, gdy wierni pochodzą ze wspólnot stosujących różne sposoby szczegółowych rozwiązań podczas liturgii. Potrzeba komentarza jest tym większa, im jest większe zgromadzenie liturgiczne, im słabiej uczestnicy są do liturgii przygotowani, im trudniejszy jest kontakt wzrokowo-słuchowy z celebransem.

CEL STOSOWANIA KOMENTARZA

- 1) Osiągnięcie czynnego udziału wiernych;
 - 2) Objawianie obrzędów, modlitw, czytań;
 - 3) Kierowanie zewnętrznym uczestnictwem wiernych, ich odpowiedziami, modlitwami i śpiewem.
- Należy przy tym pamiętać, by w odpowiednim czasie zachować pełne czi milczenie.*

OSOBA KOMENTATORA

Przewodniczący celebracji zawsze może wygłosić komentarz. Tylko on może posługiwać się zwrotem „Drodzy bracia i siostry” czy podobnym. Komentarz, który nie jest kapłanem albo diakonem zwraca się do wiernych w 1 osobie liczby mnogiej. Kapłan wygłasza komentarz z prezbiterium, komentator zaś z innego miejsca mając przed sobą wiernych. Nie powinna być to jednak ambona.

W posłudze komentatora można wyróżnić dwa etapy: przygotowanie komentarza (albo jego wybór) i wygłoszenie go na liturgii. Funkcja liturgiczna polega na odczytaniu komentarza liturgicznego. Mogą ją pełnić zarówno kobiety, jak i mężczyźni.

CECHY KOMENTARZA LITURGICZNEGO

Komentarze powinny być:

- a) przejrzyste, jasne – nie wymagające dodatkowego tłumaczenia;
- b) zwięzłe – krótkie; komentarz nie może stać się homilią;
- c) starannie przygotowane, z zasady na piśmie – by uniknąć błędów teologicznych i rozwlekłości; kapłan może jednak powiedzieć komentarz bez czytania go z kartki;
- d) nieliczne – nie powinno być zbyt wielu komentarzy podczas liturgii;
- e) umiarkowane – należy unikać manifestacji własnych przeżyć i przemyśleń komentatora, żaru argumentacji, ukazywania wzlotów serca;

f) powiedziane w odpowiednim czasie, spokojnym głosem

g) zharmonizowane z czynnością liturgiczną – nie mają opóźniać ani przerywać świętej czynności, cała akcja liturgiczna ma wypaść harmonijnie, godnie i pobożnie;

h) wcześniej sprawdzone przez celebransę;

i) przygotowane z uwzględnieniem specyfiki zgromadzenia liturgicznego, tj. okresu roku liturgicznego, wieku wiernych, ich sytuacji życiowej.

PRZYGOTOWANIE DALSZE

1) duchowe

Liturgia jest źródłem i szczytem życia chrześcijańskiego. Posługa liturgiczna nie ogranicza się tylko do czynności spełnionej w liturgii, lecz jest także diakonią we wspólnocie. Wskazane jest zaangażowanie zespołu komentatorów liturgicznych w inne dzieło apostoelskie w parafii. Może być ono powiązane z posługą słowa: redagowanie gazety parafialnej, katecheza.

2) teologiczne

Przygotowanie i wygłoszenie komentarza jest jedną z bardziej skomplikowanych posług. Wymaga posiadania wiedzy teologicznej, która może być zdobyta podczas formacji w grupach apostoelskich lub w czasie studiów teologicznych.

3) wspólnotowe

Komentarz liturgiczny nie powinien być przygotowywany przez jedną osobę. Wskazane jest skompletowanie zespołu, opracowanie planu inicjacji liturgicznej w parafii czy innej wspólnocie (np. grupa rekolekcyjna). Plan taki może zaproponować np. rektor kościoła, rada duszpasterska. Uwzględnić należy potrzeby zgromadzenia (najczęściej powtarzające się błędy), nowe dokumenty liturgiczne.

Przygotowanie komentarza na niedzielną Mszę Świętą może odbywać się w czasie spotkań formacyjnych poświęconych rozważaniu tematu liturgii, tzw. kręgów liturgicznych.

PRZYGOTOWANIE BLIŻSZE

1) *Podczas prób należy zwrócić uwagę na:*

- a) ćwiczenia artykulacji i dykcji; nie mogą pełnić tej funkcji osoby nie umiejące czytać wyraźnie;
- b) określenie ile osób ma pełnić tę posługę – jeśli jest odpowiednia liczba przygotowanych osób to posługujących może być tyłu, ile jest komentarzy;
- c) krzesła, które mają zająć posługujący przed liturgią – w pobliżu miejsca wykonywania posługi (krzesła mogą być ponumerowane lub oznaczone w inny sposób);
- d) określenie, kiedy należy podejść do mikrofonu;
- e) sposób podchodzenia do mikrofonu i odchodzenia na miejsce; droga do przejścia powinna być jak najkrótsza;
- f) strój posługujących: odświętny (np. mężczyźni: garnitur), w żadnym przypadku nie powinien być zbyt swobod-

ny, roboczy lub plażowy, kobiety nie powinny nosić zbyt krótkich sukienek czy spodni.

2) *Uzgodnienia z innymi uczestnikami celebracji*
Każdą akcją liturgiczną należy dobrze przygotować ze współdziałaniem wszystkich zainteresowanych.

a) **główny celebrans** lub **osoba** przez niego **wyznaczona** (np. animator liturgiczny, ceremoniarz) sprawdza przygotowane komentarze;

b) z **głównym celebransem** lub **ceremoniarzem** należy uzgodnić czy nie zaszły zmiany w przebiegu obrzędów mające wpływ na przygotowane komentarze (wyznaczone czytania, rodzaj darów niesionych w procesji);

c) **organista**, **schola** powinni wiedzieć, w których momentach jest komentarz, by nie nałożyły się na niego śpiewy;

d) ze **scholą** należy uzgodnić sposób korzystania z mikrofonu, jeśli komentarz jest czytany z mikrofonu wspólnego ze scholą;

e) posługujący do komentarzy powinni uzgodnić **między sobą**, kto co czyta i w jakiej kolejności;

f) **lektorzy** powinni wiedzieć czy są komentarze, by uniknąć sytuacji, że lektor czeka przy ambonie na skończenie komentarza.

PRZYGOTOWANIE BEZPOŚREDNIE

Tuż przed celebracją należy pamiętać o tym, że:

- 1) posługujący przychodzą do zakrystii w zależności od rodzaju celebracji co najmniej 15 min (w dni powszednie) – 30 min (w święta i uroczystości) przed liturgią, by dokonać ostatnich uzgodnień
- 2) estetyczną, niepodartą kartkę z napisanymi lub wydrukowanymi czytelnie komentarzami i w razie potrzeby dokładniejszym określeniem czasu wygłoszenia (wielkość czcionki 12–14 pkt) należy włożyć do odpowiedniej oprawki i przygotować w pobliżu miejsca spełniania posługi. Po wykorzystaniu komentarze można przechowywać (np. dla nauki).
- 3) warto przygotować na małej kartce dla głównego celebransę (i organisty/kantora/scholi) spis momentów liturgii, w których są komentarze, ewentualnie plan liturgii – w przypadku bardziej rozbudowanej celebracji.
- 4) działanie mikrofonu należy sprawdzić przed liturgią (głośność, długość kabli, sposób włączania i wyłączania, ustawienie i sposób zmiany ustawienia) by uniknąć niespodzianek w czasie liturgii.
- 5) istotnym elementem przygotowania jest wspólna modlitwa zespołu służby liturgicznej i chwila skupienia w ciszy
- 6) należy zająć przygotowane miejsca jeszcze przed liturgią w kolejności wygłaszanych komentarzy.

ZASADY WYGLĄSZANIA KOMENTARZY

- 1) Powinny zostać wygłoszone, gdy wszyscy usiądą (przed liturgią słowa, przed procesją z darami) albo gdy stoją (po pozdrowieniu) i zapadnie cisza.
- 2) Nie powinny nakładać się na modlitwy celebransa i śpiewy. Gdy zdarzy się pomyłka i np. przed komentarzem rozpocznie się śpiew na przygotowanie darów – należy komentarz opuścić.
- 3) Nie powinny nigdy górować nad modlitwami celebransa, należy je wygłaszać spokojnym głosem.

ZASADY UKŁADANIA KOMENTARZY

1. Zasady ogólne

- a) komentarze należy pisać w ścisłej łączności z celebransem, z uwzględnieniem tematu homilii i planu duszpasterskiego prowadzenia inicjacji liturgicznej w zgromadzeniu;
- b) komentarz można układać podczas wspólnych spotkań członków zespołów służby liturgicznej.

2. Zasady odnoszące się do komentarzy do poszczególnych części liturgii

- a) przed rozpoczęciem – możliwy do zastosowania w przypadku bardziej rozbudowanej celebracji lub wtedy, gdy już przed liturgią należy podać wiernym wskazówki dotyczące uczestnictwa w Eucharystii (np. Niedziela Palmowa Męki Pańskiej, pierwsza forma – procesja), może ukazać znaczenie procesji wejścia i znaków jej towarzyszących oraz zawierać wskazówki porządkowe dotyczące przygotowania komunikantów;
- b) po pozdrowieniu – prowadzi wiernych do zawiązania wspólnoty eucharystycznej, wprowadza myśl dnia;
- c) do liturgii słowa – ma pomóc zgromadzeniu w słuchaniu słowa Bożego, jest zalecany zwłaszcza, gdy czytania są trudniejsze i wymagają wytłumaczenia. Komentarz może dotyczyć całej liturgii słowa (wygłoszony po kolekcie) albo poszczególnych czytań. Jeśli komentarz dotyczy tylko Ewangelii to winien być wygłoszony przed śpiewem przed Ewangelią;
- d) przed procesją z darami – wprowadzenie do obrzędu przygotowania darów albo do liturgii eucharystycznej, wyjaśnienie znaczenia innych darów niż chleb i wino;
- e) przed prefacją – należy podać powody do wyrażenia wdzięczności Bogu; potem w czasie modlitwy eucharystycznej, nie wolno stosować komentarzy;
- f) przed Ojciec nasz – wprowadzenie do Modlitwy Pańskiej z uwzględnieniem tajemnicy dnia lub wprowadzenie do obrzędów Komunii;

- g) przed znakiem pokoju – wezwanie do przekazania sobie znaku miłości i jedności (a nie przebaczenia);
- h) przed końcowym błogosławieństwem – może mieć charakter słowa życia, nawiązuje do myśli dnia i homilii;
- i) przed obrzędami wymagającymi tłumaczenia lub wprowadzenia, np. przed Obrzędem Światła podczas Wigilii Paschalnej, przed pieśniami (nie sam numer strony).

Materiały cenne dla przygotowania komentarzy

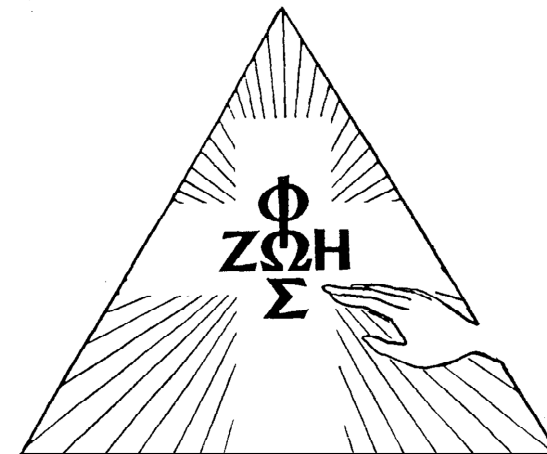
- 1) Wzorcowe komentarze w księgach liturgicznych:
 - *Mszał Rzymski dla Diecezji Polskich*, Pallotinum, Poznań 1986, 106–107, 151, 167, 181, 183, s 14”
 - inne: *Obrzędy pokuty*, *Obrzędy chrztu dzieci*, *Obrzędy sakramentu małżeństwa*, *Obrzędy błogosławieństw*.
- 2) Zbiory komentarzy liturgicznych, np.:
 - Rojewski A, *Komentarze Mszałne*, Włocławek 1999–2003 (kilka tomów)
- 3) Opracowania z liturgiki, np.:
 - Nadolski B., *Liturgika*, 1989–1992, 4 tomy
- 4) Opracowania z teologii biblijnej, lub katolicki przekład Pisma św. z komentarzem, np. <http://www.biblia.poznan.pl/PS/Biblia.htm>

Dokumenty liturgiczne

- a) Instrukcja Kongregacji Obrzędów z 3 IX 1958 r. *O muzyce świętej i liturgii*, nr 96
- b) *Konstytucja o Świętej Liturgii* z 4 XII 1963 r., nr 29, 30, 35-3
- c) Instrukcja Kongregacji Kultu Bożego z 15 V 1969 r., *Actio pastoralis*, nr 6h.
- d) Trzecia instrukcja wykonawcza do Konstytucji o Świętej Liturgii Soboru Watykańskiego II, *Liturgicae instaurationes*, z 5 IX 1970 r., nr 3f, 7.
- e) List okólny Kongregacji Kultu Bożego Eucharistiae *participationem* z 27 IV 1973 r., nr 14
- f) Dyrektorium Kongregacji Kultu Bożego o Mszałach Świętych z udziałem dzieci z 1 listopada 1973 r., nr 22, 23, 47, 54
- g) Wprowadzenie teologiczno-pastoralne do lekcjonarza mszalnego z 1981 r., nr 15, 19, 42, 57
- h) *Caeremoniale episcoporum*, Watykan 1984, nr 116, 244, 261, 266, 339, 346, 358, 359, 441, 624, 1002, 1016, 1027, 1059
- i) *Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*, 200-2, nr 31, 50, 94, 105, 124, 99, 109, 111, 138, 177, 197, 264, 352.
- j) *Wskazania Episkopatu Polski Po Ogłoszeniu Nowego Wydania Ogólnego Wprowadzenia Do Mszału Rzymskiego* przyjęte na 331. Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski z dnia 9 III 2005 r., nr 9, 12, 30, 52.
- k) Internet: <http://www.kkbids.episkopat.pl/>

Krótkie pomoce liturgiczne

EUCHARYSTIA

KOMENTARZ LITURGICZNY

PRZYGOTOWANIE

SPOSÓB WYKONYWANIA POSŁUGI

Opr. Wojciech Kosmowski

członek Centralnej Diakonii Liturgicznej
Ruchu Światło-Życie

W.Kosmowski@bydgoszcz.oaza.pl

Uroczystość św. Apostołów Piotra i Pawła
AD 2006